

HİNDİSTAN ALT KITASI'NDA PAKİSTAN İLE HİNDİSTAN ARASINDA KANAYAN BİR YARA: KEŞMİR

AHMET ERYÜKSEL¹

ÖZET

Genellikle Keşmir adıyla tanınan Cammu ve Keşmir, Pakistan, Hindistan ve Çin'in Tibet bölgesine sınır olması, ve hemen hemen Asya'nın ortasında yer alması sebebiyle "Asya'nın Kalbi" ve "Hindistan Alt Kıtası'nın" tacı şeklinde anılmakta ve konumu itibariyle de stratejik önem arz etmektedir.

¹ İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü.

Keşmir, Pakistan ile Hindistan arasında, yıllardan beri kangren haline gelmiş kanlı bir yara gibi içten içe kanamaya devam etmektedir.

Tarih boyunca, şairlerin güzelliğine hayran kalarak şiirler yazdıkları Keşmir'in mazlum halkı, hep ezilmiş, işkence görmüş, öz yurtlarında parya muamelesine maruz kalmışlardır. Belki de en adil çözüm, her iki ülkenin de buradan elini çekerek bölgenin asıl sahibi olan bu halkı kendi hallerine bırakmalarıdır. Böylece hem akan kanlar durmuş olur, hem de bölge, yüzyıllardır şiirlere konu olan "Hindistan'ın Tâcı" ünvanına yeniden kavuşmuş olur.

Anahtar kelimeler: Keşmir, Cammu ve Keşmir, Keşmir sorunu, Alt kıta, Pakistan, Hindistan

ABSTRACT

In addition to its strategic importance, since it has borders with Pakistan, India, Tibet region of China, and since it is situated in the middle of Asia, Jammu and Kashmir is called "Asia's heart" and "the crown of the Indian Subcontinent".

For long years Kashmir has bled like a bleeding necrosis between Pakistan and India and it still continues to bleed so.

Throughout history hapless people of Kashmir, for which poets wrote poems with inspiration by the region's beauty, had been oppressed, tortured, and behaved like pariahs in their very homeland. Perhaps the just solution would be the withdrawal of the two countries and to leave alone these people who are the real owners of this region. Hence the bloodshed would be stopped and the region would deserve once again its title "India's crown", as it has been referred in poems for centuries.

Key words: Kashmir, Jammu and Kashmir, Kashmir problem, Pakistan, India

Pakistan ile Hindistan arasındaki en büyük sorunların başında, hiç şüphesiz ki, Keşmir konusu gelmektedir.

Görünürde Keşmir sorunu, Pakistan ile Hindistan adında iki ayrı devletin kurulduğu 1947 yılında, bu iki devlet arasında paylaşılmayan bir toprak meselesi olarak başlamış olmasına rağmen, gerçekte bu anlaşmazlık, bölgede 1819 yılında Sihlerin yönetimi ele geçirmeleriyle başlar. O tarihten

bu yana Müslümanlar, ana yurtları Keşmir’de hep baskı ve zulüm altında yaşamışlardır.

Genellikle sadece Keşmir adıyla tanınmakla birlikte tam adı Cammu ve Keşmir olan bu devlet, Pakistan, Hindistan ve Çin’in Tibet bölgesine sınır olması, ve hemen hemen Asya’nın ortasında yer alması sebebiyle “Asya’nın Kalbi” ve “Hindistan Alt Kıtası’nın” tâcı şeklinde anılmakta ve konumu itibariyle stratejik önem arz etmektedir.² Hem coğrafi, hem de iktisadi açıdan sanki Pakistan’ın ayrılmaz bir parçası gibidir. Pakistan için Keşmir’den çıkan veya buradan geçen nehirlerin taşıdığı değer çok büyüktür. Eğer Keşmir, bütünüyle Hindistan işgali altında kalırsa, bu nehirlerin suladığı yaklaşık 83 milyon dönümlük toprak, her an bu suyun kesilmesi sonucu susuz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Çünkü aynı tehlike, Ravi, Beas ve Satlac isimli üç nehrin suyunun kesilmesinde yaşanmıştı. Bu nehirler, Hindistan’dan çıkarak Pakistan’da geniş bir araziye sulamaktaydılar. 1948 Nisanında Hindistan bu nehirleri, kendi topraklarından çıktığı için, suyunun her damlasının tasarrufunda olduğu iddiasıyla kesti ve Pakistan, bir miktar para ödeyinceye kadar da su kesik kaldı. Bu olay gösteriyor ki, Keşmir, bütünüyle Hindistan’ın elinde olduğu takdirde, Celum, İndus ve Cenab nehirleri de aynı akibete maruz kalabilirlerdi.

Ayrıca bu bölge Pakistan için stratejik bir öneme de sahiptir. Bununla birlikte Keşmir ile Pakistan arasında kara ve demir yolları açısından da sıkı ilişki bulunmaktadır.

Keşmir halkının % 85’i Müslümandır. Nüfus bakımından olduğu gibi coğrafi bakımdan da Keşmir mantıken Pakistan’ın bir parçasıdır. Fakat, ne yazık ki, çok az bir nüfusa sahip olan Hindu azınlığın Hindistan tarafından ısrarla desteklenmesi Keşmir meselesini bir çıkmaza sokmuştur.

Keşmir, İngilizler tarafından 16 Mart 1846 yılında yapılan Amritsar Antlaşması çerçevesinde, taşı, toprağı ve üzerinde yaşayan insanlarıyla birlikte yedi buçuk milyon rupi gibi pek de önemli olmayan bir para karşılığında, aynı zamanda kendisi de bir Hindu olan Maharaca Gulâb Singh’e

---

² Toker, Halil; “Cunagarh ve Haydarâbâd Bağlamında Keşmir’in Hindistan’a İlhâkı Üzerine Bir Değerlendirme”, Keşmir Dosyası, Yayına Hazırlayan: Dr. Halil Toker, İstanbul, 2003, sh.67-88.

satılmıştır.³ Pakistan'ın milli şairi olan Muhammed İkbâl şu dizelerle bu olayı çok güzel anlatmaktadır:

“Köylüyü, tarlayı, ırmak ve caddeleri sattılar

Bir ulusu sattılar, hem de ne ucuza sattılar!”⁴

1931 yılının başlarında Cammu'nun şehirlerinden biri olan Udham'da toprak sahibi bir Hindunun Müslüman olması üzerine, vergi dairesi müdürü Müslüman olan bu şahsın ismini, tapu kayıtlarından sildirmiş, hatta daha da ileri giderek tüm toprakları Müslüman olmayan kardeşine verilmiştir. Bu uygulamanın kanunsuzluğu karşısında mahkemeye giden bu şahsa mahkeme hâkimi, “eski dinine geri dön, mallarını geri al” demiş, hakimin bu teklifini reddeden yeni Müslüman olmuş bu kişinin itiraz başvurusu, mahkeme tarafından reddedilmiştir.⁵

13 Temmuz 1931 günü Keşmir Özgürlük Hareketi'nin başlangıcı olarak tarihi kayıtlarında yerini almıştır. Her yıl Keşmir'de “özgürlük şehitlerinin anısına” 13 Temmuz günü kutlanmaya başlandı. Bugün dahi her 13 Temmuzda aynı şekilde kutlamalar devam etmektedir. Aşağıdaki beyit bunu çok güzel ifade etmektedir.

Güzel bir gelenek çıkarıp karıştılar toprakla kana

Allah rahmet etsin bu temiz yaratılışla âşıklara...⁶

Keşmir meselesini daha da çıkmaza sokan başka bir unsur da, “Keşmir Arslanı” lakaplı Şeyh Muhammed Abdullah adındaki siyasi kimliğe sahip kişidir. Bu kişi, Pakistan'ın Lahor kentinde bulunan Pencap Üniversitesi'nde eğitim görmüş, eğitiminden sonra da Keşmir'e dönerek önce öğretmenlik yapmış, daha sonra “Özgür Keşmir” fikrini ortaya atarak siyasete atılmış birisidir. Bölge, Hint kuvvetleri tarafından 1948 yılında işgal edildiğinde Şeyh Muhammed Abdullah, Cammu ve Keşmir'in başbakanı olmuş, 1974 yılında da İndra Gandhi ile bir antlaşma imzalayarak Keşmir'in Hindistan'a bağlı bir

³ Toker, Halil; “16 Mart 1846 Amritsar Anlaşması (Keşmir'in Satış Sözleşmesi)”, Keşmir Dosyası, Yayına Hazırlayan: Dr. Halil Toker, İstanbul, 2003, sh.57-.

⁴ <https://www.tespam.org/paylasilamayan-bolge-kesmir-1/>

⁵ Gulam Hussain Zulfiquar, “Özgürlük Mücadelesinin Başladığı Gün: 13 Temmuz 1931”, Keşmir Dosyası, Yayına Hazırlayan: Dr. Halil Toker, İstanbul, 2003, sh.62-66.

⁶ Gulam Hussain Zulfiquar, adı geçen makale.

eyalet statüsüne girmesine yardımcı olmuş, daha sonra kurulan bu eyaletin de Eyalet Başbakanlığına atanmış ve 1982 yılının Eylül ayında da ölmüştür.⁷

Cammu ve Keşmir'in Pakistan'a katılmasının sürekli aleyhinde olan bu kişi, siyasi hayatı boyunca hep zigzaglar çizerek hayatı boyunca hizmetinde bulunduğu Hindistan yönetimine, yaptığı hizmetlere rağmen yaranamayarak yine Hindistan tarafından çeşitli tarihlerde defalarca hapse atılmıştır.

Müslümanlar Keşmirde, sürekli baskı ve zulme maruz kalmışlardır. Müslümanlara yönelik insanlık dışı muamelelerin dozu o derece artmıştır ki, camilerin kapılarına kilitler vurulmuş, ezan okunması yasaklanmış, din görevlileri görevleri esnasında müdahale ve şiddete maruz kalmış, insanlar öldürülmüş, kanlar akıtılmıştır. Özellikle Pakistan ve Hindistan'ın bağımsızlığını kazandığı haftalarda yaşanan karışıklıklar sırasında Hindu Maharaca tarafından başlatılan katliamlar sırasında Cammu bölgesinde bir kaç hafta içerisinde 200.000 Müslüman katledilmiştir. Hatta bu baskı ve işkence olayları o hale gelmiştir ki, bilerek veya bilmeyerek Hindistan lehine çalışan Şeyh Muhammed Abdullah bile, bütün bunlara dayanamayarak isyan etmiş ve hapiste olduğu dönemlerin birinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne bir mektup yazarak, Hindistan yönetimi tarafından Keşmir halkına yapılan zulüm ve işkenceleri anlatıp, konseyin Keşmir halkına yardım etmesini istemiştir.⁸

Pakistan ve Hindistan hükümetlerinin kurulduğu dönemde, Cammu ve Keşmir'in önünde, ya bu devletlerden birine katılmak, ya da bağımsız kalmak gibi iki seçenek belirdi.

Pakistan'a katılmak, Maharacanın ve Hindu azınlığın işine gelmiyordu. Hindistan'a katılmayı da Müslüman halk istemiyordu. Dış etkenler nedeniyle, tam bağımsız kalıp eski dönemlerde anılan benzetmeyle "Güney Asya'nın İncisi" olmaya çalışması da çok güçtü. Nasıl bir siyaset güdüleceği konusunda acil bir karar verilmesi gerektiğinden, İngiltere'nin Hindistan Genel Valisi Moubatten, Keşmir'in başında bulunan Maharacaya, bağımsızlığını ilan etmemesini, bu iki ülkeden birine katılmasını; ancak Pakistan'a katılmasının,

⁷ Saiyid Athar Abbas Rızvî, "Keşmir Maddesi", DİA İslam Ansiklopedisi, cilt.25, s.325-327.

⁸ Eryüksel, Ahmet; "Şeyh Muhammed Abdullah'ın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne Mektubu ve Keşmir Gerçeği", Keşmir Dosyası, Yayına Hazırlayan: Dr. Halil Toker, İstanbul, 2003, sh.123.

Hindistan tarafından gayrı dostane bir hareket olarak telakki edilmeyeceğini bildirdi.

Bu durum karşısında Maharaca, Pakistan'a katılmadığı gibi, etrafındaki nüfuzlu Hindu azınlığın etkisiyle Hindistan'a karşı yakın ilgi gösterdi. Öteden beri Pakistan'a katılmak isteyen Müslüman halk ise ayaklandılar ve 24 Ekim 1947'de "Azad Keşmir" İslam Cumhuriyeti kurarak bir de ordu oluşturdu. Yeni kurulan bu hükümetin başına da Sandar İbrahim adında bir kişi getirildi.⁹

Pakistanlılar Cammu ve Keşmir'i Hindistan işgali altındaki topraklar olarak tanımlarken, Hindistanlılar da, Azad Keşmir için Pakistan işgali altındaki Keşmir demektedirler.

Maharacanın hemen hemen sadece Hindulardan ve Sihlerden oluşan ordusu ile Azad Keşmir ordusu arasında başlayan çarpışmalarda, Azad Keşmir'e yardım amacıyla Pakistan'dan gelen Pathan kabileleri Ekim 1947'de Keşmir'e girdiler. Maharaca, Keşmir'in başkenti olan Srinagar'ı terk edip ülkenin güney bölgesine, Cammu'ya kaçtı.

Bunun üzerine Hindistan, Maharaca'nın Hindistan ile birleşmeyi ve yardım etmelerini istediği iddiasıyla ve aynı zamanda Hindu azınlığın can ve mallarını da korumak bahanesiyle alelacele Srinagar'a havadan asker indirdi.

İngiltere ise, arabuluculuk rolü oynayarak meseleye bir hal çaresi bulmaya çalışması gerekirken, aksine Hindistan tarafını gizli olarak destekledi.

Pakistan'ın konuyu Birleşmiş Milletler'e taşıyacağı bir sırada, Hindistan elini daha çabuk tutup, 1 Ocak 1948 tarihinde, Birleşmiş Milletler andlaşmasınının 35. maddesine dayanarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne başvuruda bulundu. Böylece uluslararası bir mesele haline gelen Keşmir'de Birleşmiş Milletler'in aracılığıyla 1 Ocak 1949 tarihinde bir mütareke imzalandı. Fakat, Cammu ve Keşmir ile aynı katagoride olan Hint yerel devletleri Haydarabad ve Cunagarh meselelerinde halk oylamasına başvuran Hindistan, Keşmir meselesinde Pakistan'ın da aynı şekilde hareket etmesini bir türlü kabullenemedi.

⁹ https://www.dogrucard.com/image/foto/2017/11/28/DUNDEN-BUGUNE-KESMIR-SORUNU_1511875826.pdf

Pakistan'ın iktisâdi ve siyasi güvenliği bakımından Keşmir'in hayati önem taŐıdığını daha önce söylemiŐtik. Bu yüzden denilebilir ki, Pakistan'ın neredeyse tüm dış politikasının ağırlık merkezini bu konu teŐkil etmektedir.

Fakat ne yazık ki, uzun yıllardan beri Cammu ve Keşmir, Hindistan ve Pakistan arasında bir kôr düğüm olarak kalmış, çözümler için yapılan görüŐmeler ve arabuluculuk giriŐimleri hiÇ bir zaman sonuçlanamamıŐtır.

Cammu ve Keşmir'in halledilemeyen bu durumu, Pakistan ile Hindistan arasında her an patlak verebilecek bir savaŐ nedeni niteliğindedir. 1947 yılındaki bölünmeden sonra günümüze kadar devam eden süreçte, tüm dünyanın gözü önünde KeŐmirliler ezilmekte, baskıya maruz kalmakta ve vahŐice öldürölmektedirler. Bu olaylar ister Hindistan güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilsin, isterse Hindistanlıların iddia ettikleri gibi Pakistan'ın desteklediği militanlar tarafından olsun sonuçta KeŐmirliler ezilip baskıya maruz kalmakta ve öldürölmektedirler.¹⁰

AŞağıdaki rakamlar bu acı gerçeği gözler önüne sermektedir:

Toplam ölü sayısı: 94.597

Tutuklama sırasında ölenler: 7.077

Tutuklanan sivil sayısı: 139.519

Dul kalan kadın sayısı: 22.831

Yetim kalan çocuk sayısı: 107.603

Tecavüz ve cinsel saldırı maduru: 10.823

Yakılıp yıkılan bina sayısı: 107.731¹¹

Tarih boyunca, Şairlerin güzelliğine hayran kalarak Şiirler yazdıkları Keşmir'de, uzun yıllardan beri halkın % 85'i gibi büyük bir çoğunluğunu oluŐturmasına rağmen Müslamanlar, yukardaki rakamlardan da açıkca anlaşılacağı üzere hep baskı ve zulüm altında ezilerek hayatlarını idame ettirmeye mecbur bırakılmıŐlardır.

¹⁰ Toker, Halil, Prof. Dr., "Sebepleri ve Sonuçları ile Keşmir Meselesini Kavramak", İstanbul 2017, s.8.; Tepebaş, Ufuk, "Bölgesel Sorunların Çözümlerinde Uluslararası Örgütlerin Rollerini", Stratejik Araştırma Dergisi, sayı.10, 2007, s.88-97.

¹¹ Toker Halil, Prof. Dr., adı geÇen eser, s.122.

Ve Keşmir hâlâ, Pakistan ile Hindistan arasında, yıllardan beri kangren haline gelmiş kanlı bir yara gibi içten içe kanamaya devam etmektedir. İki ülke arasında hâlâ çözülemeyen Keşmir sorunu, süreç içerisinde iki ülke arasında yaşanan savaşlar ve 2001 yılındaki 11 Eylül saldırılarının tüm dünyadaki etkisi, buradaki Müslüman toplumun günlük yaşantısı üzerinde de etkili olmuştur. Bu tarihten itibaren bölgedeki bir çok İslâmî kuruluş devlet tarafından terörist olarak nitelendirilmiştir.¹²

Ama şu unutulmamalıdır ki, gerek Pakistan gerekse Hindistan'ın sadece kendi stratejileri ve milli menfaatleri açısından meseleye yaklaşımları sonucu, o bölgenin gerçek sakini konumunda mazlum ve mağdur olan Cammu ve Keşmir'liler hep ezilmiş, işkence görmüş, öz yurtlarında parya muamelesine maruz kalmışlardır. Belki de en adil çözüm, her iki ülkenin de buradan elini çekerek bölgenin asıl sahibi bu halkı kendi hallerine bırakmalarıdır. Böylece hem akan kanlar durmuş olur, hem de bölge, yüzyıllardır şiirlere konu olan "Hindistan'ın Tâci" ünvanına yeniden kavuşmuş olur.

Muzamil Jaleel isimli, The Indian Express gazetesinde çalışan Srinagar'da yaşayan Keşmirli bir gazetecinin aşağıdaki Keşmir'in Gözyaşları şiiri¹³ Keşmirliilerin dramlarını ne güzel ifade etmektedir.

KEŞMİR'İN GÖZYAŞLARI

su içemiyorum artık,
 kanıyla karışmış çünkü
 dağ başında ölmüş gençlerin.
 bakamıyorum gökyüzüne,
 artık mavi değil eskisi gibi
 bulanmış kan rengine.
 ırmakların şırıltısını dinlemeye dayanamıyorum,
 hatırlatıyor bana
 kurşun yemiş oğlunun yanında feryad eden anneleri.

¹² Karadere, Mervenur Lüleci; <http://insamer.com/rsm/files/Hindistan-Musulmanlari-Arastirma-30.pdf>

¹³ <https://www.theguardian.com/world/2002/jul/29/kashmir.india>

bulutların gürültüsünü dinliyemiyorum,
beynimde canlanıyor bombaların gürültüsü.
bahçemin yeşilinin solduğunu hissediyorum,
belki o da yas tutuyor.
serçelerin ve guguk kuşlarının suskun olduğunu hissediyorum,
belki onlar da üzgündür benim gibi
Muzamil Jaleel

BİBLİYOGRAFYA:

- Eryüksel, Ahmet; “Şeyh Muhammed Abdullah’ın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’ne Mektubu ve Keşmir Gerçeği”, Keşmir Dosyası, Yayına Hazırlayan: Dr. Halil Toker, İstanbul, 2003, sh.123.
- Gulam Hussain Zulfiquar, “Özgürlük Mücadelesinin Başladığı Gün: 13 Temmuz 1931”, Keşmir Dosyası, Yayına Hazırlayan: Dr. Halil Toker, İstanbul, 2003
- <http://www.nationsonline.org/oneworld/map/Kashmir-political-map.htm>
- https://www.dogrucard.com/image/foto/2017/11/28/DUNDEN-BUGUNE-KESMIR-SORUNU_1511875826.pdf
- <https://www.tespam.org/paylasilamayan-bolge-kesmir-1/>
- <https://www.theguardian.com/world/2002/jul/29/kashmir.india>
- Karadere, Mervenur Lüleci; <http://insamer.com/rsm/files/Hindistan-Musulmanlari-Arastirma-30.pdf>
- Saiyid Athar Abbas Rızvî, “Keşmir Maddesi”, DİA İslam Ansiklopedisi, cilt.25, s.325-327.
- Tepebaş, Ufuk, “Bölgesel Sorunların Çözümünde Uluslararası Örgütlerin Rollerini”, Stratejik Araştırma Dergisi, sayı.10, 2007, s.88-97.
- Toker, Halil, Prof. Dr., “Sebepleri ve Sonuçları ile Keşmir Meselesini Kavramak”, İstanbul 2017, s.8.

- Toker, Halil; “16 Mart 1846 Amritsar Anlaşması (Keşmir’in Satış SözlöŐmesi)”, Keşmir Dosyası, Yayına Hazırlayan: Dr. Halil Toker, İstanbul, 2003
- Toker, Halil; “Cunagarh ve Haydarâbâd Bağlamında Keşmir’in Hindistan’a İlhâkı Üzerine Bir Değerlendirme”, Keşmir Dosyası, Yayına Hazırlayan: Dr. Halil Toker, İstanbul, 2003